

Στους νέους που δεν έχουν ερωμένη

*Στις ερωτικές σου περιπέτειες να προτιμάς
τις ωριμότερες γυναίκες από τις νέες...
διότι έχουν μεγαλύτερη γνώση του κόσμου.*

Βενιαμίν Φραγκλίνος

Το βιβλίο αυτό απευθύνεται στους νέους άντρες και αφιερώνεται στις ώριμες γυναίκες – η μεταξύ τους σχέση είναι αυτό που σας προτείνω να γνωρίσετε. Δεν είμαι αυθεντία στο σεξ, αλλά στάθηκα καλός μαθητής των γυναικών που αγάπησα, και θα προσπαθήσω να ανακαλέσω αυτές τις ευτυχείς και ατυχείς εμπειρίες που πιστεύω ότι με έκαναν άντρα.

Τα πρώτα είκοσι τρία χρόνια της ζωής μου τα πέρασα στην Ουγγαρία, την Αυστρία και την Ιταλία και, μεγαλώνοντας, έζησα περιπέτειες πολύ διαφορετικές από εκείνες που έχουν τα αγόρια στον Νέο Κόσμο. Άλλοι ερωτικοί κανόνες διέπουν τα δικά τους όνειρα και τις ευκαιρίες που τους προσφέρονται. Εγώ είμαι

Ευρωπαίος, αυτοί είναι Αμερικανοί· και, πράγμα που κάνει τη διαφορά ακόμη μεγαλύτερη, αυτοί είναι νέοι σήμερα ενώ εγώ υπήρξα νέος εδώ και πολύ καιρό. Όλα έχουν αλλάξει, ακόμη και οι μύθοι που μας καθοδηγούν. Η μοντέρνα κουλτούρα –η αμερικανική κουλτούρα– δοξάζει τη νεότητα· στη χαμένη ήπειρο της παλαιάς Ευρώπης την αίγλη της τελειότητας την είχε ο δεσμός του νέου άντρα με την ωριμότερη ερωμένη του. Σήμερα οι νέοι άνδρες πιστεύουν στις κοπέλες της ηλικίας τους, όντας πεπεισμένοι ότι μόνον αυτές έχουν κάτι να τους προσφέρουν· αντίθετα εμείς αποδίδαμε αξία στη συνέχεια και στην παράδοση, επιζητώντας να πλουτίσουμε τον εαυτό μας με τη σοφία και την ευαισθησία του παρελθόντος.

Και το σεξ ήταν μόνο ένα κομμάτι της υπόθεσης. Προερχόμασταν από πολυμελείς οικογένειες και είχαμε συνηθίσει να συνυπάρχουμε με ανθρώπους μεγαλύτερους από μας. Όταν ήμουν μικρός, ο παππούς και η γιαγιά μου, που ζούσαν σ' ένα αγρόκτημα κοντά στη λίμνη Μπάλατον, μας καλούσαν κάθε καλοκαίρι σε ένα οικογενειακό γεύμα όπου συγκεντρώνονταν πάνω από διακόσιοι συγγενείς. Θυμάμαι πόσο εντυπωσιαζόμουν από το πλήθος μας, καθισμένοι όπως ήμασταν σε μακριούς πάγκους γύρω από μακρόστενα τραπέζια αραδιασμένα στην αυλή, ανάμεσα από το σπίτι και τις δαμασκηινές – σειρές ολόκληρες από θείες και θείους, ξαδέρφια, συμπεθέρους, σ' ένα φάσμα που περιελάμβανε από παιδιά ως ογδοντάχρονους.

Τέτοια γένη δεν έβαζαν στα μέλη τους ηλικιακούς φραγμούς. Ζούσαμε μέσα σε μια ακτίνα εκατό χιλιομέτρων ο ένας από τον άλλον και αγαπούσαμε όλοι τα ίδια τραγούδια.

Η θύελλα του πολέμου σάρωσε για πάντα τούτη την αυλή. Οι Βάιντα, που ζούσαν άλλοτε τόσο κοντά μεταξύ τους, βρίσκονται τώρα σκορπισμένοι σε τέσσερις ηπείρους. Χάνουμε σιγά-σιγά την επαφή όπως κι όλος ο κόσμος. Η Αμερική δεν ρημάχτηκε από ξένες στρατιές κι ωστόσο οι φυλλωτές αυλές χάθηκαν κι εδώ. Ξηλώθηκαν για να γίνουν δρόμοι. Οι οικογένειες χωρίζονται κι η κάθε γενιά μοιάζει να ανήκει σε διαφορετική ιστορική περίοδο. Τα μεγάλα σπίτια, που είχαν χώρο για παππούδες, θείες και θείους δίνουν τη θέση τους σε εφηβικά στέκια, αναπαυτήρια ηλικιωμένων και ήσυχα διαμερίσματα μεσηλίκων. Οι ευκαιρίες να συγχρωτιστούν οι νέοι άντρες με μεγαλύτερες γυναίκες είναι πολύ λιγότερες. Και καμία πλευρά δεν περιμένει πολλά από την άλλη.

Καθώς είχα την τύχη να μεγαλώσω σε μια κοινωνία δίχως ακόμη στεγανά, τρέφω τη χιμαιρική άποψη πως οι αναμνήσεις μου μπορούν να συνεισφέρουν στην καλύτερη κατανόηση της αλήθειας ότι άντρες και γυναίκες έχουν πολλά κοινά μεταξύ τους, έστω και αν έχουν γεννηθεί με διαφορά αρκετών ετών – κι ίσως έτσι τονώσουν τη συνεύρεση μεταξύ των γενεών.

Μια που πρόκειται να περιγράψω τις δικές μου εμπειρίες, οφείλω να διαβεβαιώσω τον αναγνώστη

ότι δεν σκοπεύω να τον κατακλύσω με την προσωπική μου ιστορία. Στόχος μου είναι να διεγείρω την περιέργειά του για τον ίδιο του τον εαυτό. Το κείμενο που ακολουθεί είναι ένα εξαιρετικά επιλεκτικό χρονικό επικεντρωμένο όχι τόσο στην προσωπικότητα του αφηγητή όσο στις πανανθρώπινες περιπλοκές του έρωτα. Παρ' όλ' αυτά, στο βαθμό που τούτο το βιβλίο είναι πράγματι αυτοβιογραφικό, έχω υπόψη μου, όπως και ο Θέρμπερ, το αυστηρό απόφθεγμα του Μπενβενούτο Τσελίνι, ότι πρέπει κανείς να είναι τουλάχιστον σαράντα ετών και να έχει κάτι το εξαιρετικό να επιδείξει προτού καταπιαστεί με την ιστορία της ζωής του. Δεν πληρώ καμία από τις δύο προϋποθέσεις. Αλλά, όπως λέει και ο Θέρμπερ, «Στις μέρες μας, όποιος έχει γραφομηχανή δεν δίνει καμία σημασία στους ιδιότροπους κανόνες του παλιού δασκάλου».

Άντρας Βάιντα
Εντεταλμένος Καθηγητής
Τμήμα Φιλοσοφίας
Πανεπιστήμιο του Μίσιγκαν
Αν Άρμπορ, Μίσιγκαν

1

Περί πίστεως και φιλικών αισθημάτων

*Όλα μας έρχονται από τους άλλους...
Είμαι σημαίνει ανήκω σε κάποιον.*

Ζαν-Πωλ Σαρτρ

Γεννήθηκα σε μια ευλαβική ρωμαιοκαθολική οικογένεια και πέρασα μεγάλο μέρος της πρώτης δεκαετίας της ζωής μου ανάμεσα σε καλοσυνάτους φραγκισκανούς μοναχούς. Ο πατέρας μου ήταν διευθυντής ενός καθολικού σχολείου και δεξιοτέχνης του εκκλησιαστικού οργάνου, ένας δραστήριος και προικισμένος νέος άνθρωπος που διέθετε επιπλέον την ενεργητικότητα και τα προσόντα για να διοικεί την τοπική εθνοφυλακή και να ασχολείται με την πολιτική. Υποστηρικτής του αυταρχικού και φιλοεκκλησιαστικού καθεστώτος του ναυάρχου Χόρτνυ, ανήκε σ' εκείνους τους συντηρητικούς που εναντιώνονταν στο φασισμό. Θορυβημένος από την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία, χρησιμοποίησε όλη του την επιρροή και την επιβολή για να πετύχει

την απαγόρευση των τοπικών συνελεύσεων του ουγγρικού ναζιστικού κόμματος. Το 1935, όταν εγώ ήμουν δύο χρονών, μαχαιρώθηκε θανάσιμα από έναν νεαρό ναζί που επιλέχθηκε σκόπιμα επειδή, μη έχοντας ακόμη κλείσει τα δεκαοκτώ, δεν κινδύνευε να του επιβληθεί η θανατική ποινή για τη δολοφονία. Μετά την κηδεία, η μητέρα μου, πασχίζοντας να ξεφύγει από τη φρίκη της απώλειας, εγκαταστάθηκε στην κοντινότερη μεγάλη πόλη, την πρώτη χιλιόχρονη πόλη της Ουγγαρίας, με το όνομα της οποίας δεν θα σας βασανίσω. Νοίκιασε ένα ευρύχωρο διαμέρισμα στον δεύτερο όροφο, σε μια από τις κεντρικές οδούς της πόλης –ένα δρόμο στενό με μπαρόκ εκκλησίες και κομψά καταστήματα– που απείχε με τα πόδια μόνο μερικά λεπτά από το μοναστήρι των Φραγκισκανών όπου είχα αρχίσει να συχνάζω από την προσχολική μου ήδη ηλικία. Οι υπηρεσίες που είχε προσφέρει ο πατέρας μου στην Εκκλησία και ο πρόωρος θάνατός του, καθώς και το γεγονός ότι υπήρχαν πολλοί κληρικοί και στις δύο πλευρές της οικογένειας, με έκαναν ιδιαίτερα αγαπητό και καλοδεχούμενο από τους μοναχούς. Με δίδαξαν ανάγνωση και γραφή, μου μίλησαν για τους βίους των αγίων και των μεγάλων ηρώων της ουγγρικής ιστορίας, και για τις μακρινές πολιτείες όπου είχαν φοιτήσει –τη Ρώμη, το Παρίσι, τη Βιέννη–, πάνω απ’ όλα όμως άκουγαν ό,τι είχα να τους πω. Κι έτσι, αντί για έναν πατέρα με ανέθρεψε ολόκληρο τάγμα από πατέρες· εκείνοι μου επιφύλασσαν πάντα ένα ζεστό και γεμάτο κατανόηση

χαμόγελο ενώ εγώ περιφερόμουν στους φαρδείς, δροσερούς διαδρόμους του μοναστηριού σαν να ήταν το σπίτι μου. Θυμάμαι τη στοργική τους παρουσία δίπλα μου το ίδιο ζωντανά με την παρουσία της μάνας μου, κι ας ζούσα μόνος μαζί της –όπως ήδη ανέφερα– από τα δυο μου χρόνια. Ήταν μια ήσυχη, τρυφερή γυναίκα που πάντοτε μάζευε από πίσω μου ό,τι σκοπούσα εδώ κι εκεί. Καθώς δεν έπαιζα και πολύ με τα άλλα παιδιά, δεν έμπλεκα ποτέ σε καβγάδες· κι έτσι μεταξύ της μάνας μου και των μοναχών, περιβαλλόμουν από μια ακτινοβολία αγάπη κι ένα αίσθημα απόλυτης ελευθερίας. Δεν νομίζω ότι επιχειρήσαν ποτέ να με πειθαρχήσουν ή να με διαπαιδαγωγήσουν, με κοίταζαν απλώς να μεγαλώνω και ο μόνος περιορισμός που ένιωθα ήταν η επίγνωση ότι προσεύχονταν όλοι για μένα να γίνω ό,τι καλύτερο μπορούσα.

Είχα επίσης σαφή συνείδηση ότι ανήκα σε μια πολύκλινη και τρανή γενιά, κι ότι ήμουν η χαρά και η περηφάνια όλων των συγγενών μου. Θυμάμαι ιδιαίτερα μια φορά όπου οι θείοι μου με τις οικογένειές τους είχαν έρθει να επισκεφθούν τη χήρα αδερφή τους για τα γενέθλιά της. Όταν έφτασε το βράδυ ξεσήκωσα μεγάλο σαματά και αρνήθηκα να πάω να κοιμηθώ με τ' άλλα παιδιά ενόσω οι μεγάλοι θα ξενυχτούσαν γλεντώντας. Κι έτσι ήρθαν όλοι στην κάμαρά μου να μου κάνουν συντροφιά καθώς η μητέρα μου με ετοίμαζε για ύπνο. Την ώρα που με ξέντυνε μου 'δωσε μια στον πισινό, ύστερα τον φίλησε και μου υποσχέθηκε πως αν

δεχόμενοι να πάω δίχως άλλα καμώματα στο κρεβάτι, θα μου τον φιλούσαν κι όλοι οι άλλοι. Δεν πρέπει να 'μουν πάνω από τριών ή τεσσάρων χρονών – το επεισόδιο αυτό είναι μια από τις πρώτες μου αναμνήσεις– κι όμως με θυμάμαι ολοκάθαρα ξαπλωμένο μπρούμυτα να κοιτάζω πάνω από τον ώμο μου όλους αυτούς τους μεγάλους να κάνουν ουρά περιμένοντας τη σειρά τους να ασπαστούν τον πισινό μου.

Όλα τούτα εξηγούν ίσως γιατί έγινα ένα ανοιχτόκαρδο και τρυφερό παιδί κι ένα επηρμένο αγόρι. Θεωρώντας δεδομένο ότι όλοι με αγαπούσαν, ήταν φυσικό εκ μέρους μου να αγαπώ και να θαυμάζω κάθε άνθρωπο που μου σύστηναν ή για τον οποίο μου μιλούσαν.

Αυτή η συναισθηματική ευδαιμονία στράφηκε αρχικά προς τους άγιους και τους μάρτυρες της Εκκλησίας. Γύρω στα επτά με οκτώ, είχα πάρει τη ρομαντική απόφαση να γίνω ιεραπόστολος και, εφόσον αυτό ήταν δυνατόν, μάρτυρας στα ρυζοχώραφα της Κίνας. Θυμάμαι ιδιαίτερα ένα ηλιόλουστο απόγευμα που δεν είχα διάθεση για μελέτη και στεκόμουν στο παράθυρο της κάμαράς μου κοιτώντας τις κομψοντυμένες γυναίκες να περπατούν πάνω-κάτω το δρόμο μας. Αναρωτήθηκα αν θα δυσκολευόμουν να τα βγάλω πέρα στη ζωή, σαν θα γινόμουν κληρικός και έδινα τον όρκο της αγνείας, χωρίς τη συντροφιά αυτών των αέρινων πλασμάτων που περνούσαν έξω από το σπίτι μας καθ' οδόν προς το πιλοποιείο ή το κομμωτήριο για να κάνουν την όψη τους ακόμη πιο αγγελική απ' ό,τι ήδη

ήταν. Έτσι, η απόφασή μου να γίνω ιερέας με έφερε αντιμέτωπο με το πρόβλημα της απάρνησης των γυναικών, προτού ακόμη να είμαι σε θέση να τις ποθήσω. Αφού για κάμποσο καιρό ντρεπόμουν για την έγνοια μου αυτή, τελικά ρώτησα τον εξομολογητή μου, έναν παιδόμορφο, ασπρισμένο εξηντάρη, πόσο δύσκολο του είχε φανεί εκείνου να ζήσει δίχως γυναίκες. Με κοίταξε βλοσυρά και αρκέστηκε να σχολιάσει ότι, κατά την άποψή του, δεν επρόκειτο ποτέ να γίνω κληρικός. Σάστισα βλέποντας πόσο υποτιμούσε την απόφασή μου –μόνο και μόνο επειδή θέλησα να σταθμίσω το μέγεθος της θυσίας– και φοβήθηκα ότι θα του ήμουν λιγότερο αρεστός. Το πρόσωπό του όμως φωτίστηκε ξανά και μου είπε χαμογελώντας (ποτέ δεν κουραζόταν να σ' ενθαρρύνει) ότι υπάρχουν πολλοί τρόποι να υπηρετήσει κανείς το Θεό.

Ήμουν το παπαδοπαίδι του όταν λειτουργούσε: στο πόδι πάντα απ' τα χαράματα, του άρεσε να ξεκινά τη λειτουργία κατά τις έξι· πολύ συχνά δεν υπήρχε κανείς άλλος μες στον θεόρατο καθεδρικό ναό, εκτός από τους δυο μας που κοινωνούσαμε τη μυστηριακή και παντοδύναμη θεϊκή παρουσία. Και παρόλο που είμαι άθεος τώρα, φυλάω ακόμη μέσα μου σαν κάτι πολύτιμο εκείνο το αίσθημα της ανάτασης μπροστά στα τέσσερα κεριά, μες στη δροσερή μαρμαρωμένη σιγαλιά του ναού, την πλημμυρισμένη από αντηχήσεις. Εκεί έμαθα να διαισθάνομαι και να αγαπώ το άπιαστο και το μυστηριώδες – μια κλίση που οι γυναίκες

έχουν εκ γενετής και οι άντρες αποκτούν ορισμένες φορές εάν είναι τυχεροί.

Στέκομαι σε τούτα τα –πάντα λαμπερά για μένα– σπαράγματα της μνήμης, απ’ τη μια γιατί με ευχαριστεί να τα φέρνω στο νου μου, κι απ’ την άλλη επειδή είμαι πεπεισμένος ότι πολλά αγόρια χαραμίζουν τα καλύτερά τους χρόνια –και τον ίδιο το χαρακτήρα τους– πιστεύοντας ότι μόνο τα σκληρά παιδιά γίνονται άντρες. Γράφονται σε μια ποδοσφαιρική ομάδα ή σε κάποιο σύλλογο του χόκεϊ για να παραστήσουν τους μεγάλους, ενώ στην πραγματικότητα μια αδειανή εκκλησιά ή ένας έρημος εξοχικός δρόμος μπορούν να τους μάθουν καλύτερα να κατανοούν τον κόσμο και τον εαυτό τους. Ελπίζω οι Φραγκισκανοί να μου συγχωρήσουν την ομολογία ότι δεν θα ’χα ποτέ καταλάβει και απολαύσει τις γυναίκες τόσο πολύ εάν η Εκκλησία δεν με είχε εξοικειώσει με το αίσθημα της ανάτασης και του δέους.

Για να επανέλθω στο ζήτημα της αγαμίας, που άρχισε να με ταλανίζει ως νεαρό καθολικό, οφείλω να διευκρινίσω ότι δεν ευθύνονταν μόνον οι γυναίκες που έβλεπα από τα παράθυρα του διαμερίσματός μας για την πρόωρη αυτή αγωνία μου. Με τον ίδιο τρόπο που στο μοναστήρι μοιραζόμουν τη ζωή μιας ομάδας αντρών, στο σπίτι ήμουν συχνά ευπρόσδεκτος σε μια γυναικεία κοινότητα. Η μητέρα μου είχε τη συνήθεια να καλεί μια φορά την εβδομάδα για τσάι τις φίλες της, χήρες και ανύπαντρες γυναίκες της ηλικίας της, μεταξύ τριά-

ντα και σαράντα χρονών. Θυμάμαι ότι είχα εντυπωσιαστεί από την παράξενη και υπέροχη ομοιότητα ανάμεσα στην ατμόσφαιρα του μοναστηριού και των εβδομαδιαίων συνάξεων της μητέρας μου. Τόσο οι μοναχοί όσο και οι φιλενάδες της μητέρας μου ήταν ένα ευτυχισμένο και χαρούμενο σινάφι, κατά τα φαινόμενα ικανοποιημένο από τη μοναχική ζωή του. Αισθανόμουν ότι ήμουν ο μοναδικός ανθρώπινος σύνδεσμος ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο αυτάρχεις κόσμους κι ήμουν περήφανος που ήμουν καλόδεχτος και από τους δύο· τους χαιρόμουν άλλωστε εξίσου. Δεν μπορούσα να διανοηθώ τη ζωή μου χωρίς κάποιον απ' τους δύο, και ακόμη και σήμερα μερικές φορές σκέφτομαι ότι ο καλύτερος τρόπος να ζήσει κανείς τη ζωή του είναι ως φραγκισκανός μοναχός τριγυρισμένος από ένα χαρέμι από σαραντάρες.

Κάποια στιγμή άρχισα να περιμένω με αδημονία τα απογεύματα που έρχονταν οι φίλες της μητέρας μου· έπαιρναν το κεφάλι μου στα ζεστά απαλά τους χέρια και μου 'λεγαν πόσο όμορφα μάτια είχα: η χαρά τού να μ' αγγίζουν ή να τις αγγίζω εγώ ήταν μεθυστική. Προσπαθούσα να εμπνευστώ από το θάρρος των μαρτύρων πηδώντας πάνω τους μόλις κατέφταναν και χαιρετώντας τες μ' ένα χάδι ή ένα φιλί. Οι περισσότερες έμεναν κατάπληκτες ή σάστιζαν με το φέρισμό μου. «Για όνομα του Θεού, Έρζι, τι ανήσυχο και ζωηρό είναι τούτο το παιδί!», έλεγαν στη μητέρα μου. Κάποιες με υποψιάζονταν, κυρίως όταν κατάφερνα να πέσουν

τα χέρια μου πάνω στο στήθος τους – για κάποιο λόγο αυτό ήταν πολύ πιο απολαυστικό από το να τις αγγίζω απλώς στα μπράτσα. Ωστόσο τα επεισόδια αυτά κατέληγαν πάντα σε γέλια· δεν θυμάμαι κανένα ιδιαίτερα έντονο, κανένα που να διήρκεσε πολύ. Τις αγαπούσα όλες, αλλά με μεγαλύτερη ανυπομονησία περίμενα την αδερφή του πατέρα μου, τη θεία Άλιζ, μια κάπως στρουμπουλή ξανθιά με μεγάλο στήθος, θεσπέσιο άρωμα και στρογγυλό πανέμορφο πρόσωπο. Με σήκωνε ψηλά και με κοιτούσε κατάματα με προσποιητό θυμό αλλά και κάποια κοκεταρία, νομίζω, μαλώνοντάς με με αυστηρή και γλυκιά φωνή: «Κυνηγάς τα βυζιά μου, διαβολάκο!»

Η θεία Άλιζ ήταν η μόνη που μου συμπεριφερόταν με τον τρόπο που μου άρμοζε ως πρόσωπο υφίστης σημασίας. Έχοντας ήδη χριστεί στη φαντασία μου πρώτος Ούγγρος Πάπας και έχοντας ήδη υποφέρει μαρτυρικό θάνατο, αντιμετώπιζα τον εαυτό μου ως έναν μεγάλο άγιο που έχει προσωρινά εξοκείλει στην παιδική ηλικία. Και παρόλο που η θεία Άλιζ αναφερόταν σ' ένα διαφορετικό είδος μεγαλοσύνης όταν με αποκαλούσε διάβολο, ένιωθα ότι κατά βάθος εννοούσαμε το ίδιο πράγμα.

Πού και πού, για να ελευθερώσουν τη μητέρα μου από τη συντροφιά μου, οι φίλες της μ' έπαιρναν για καμιά μακρινή βόλτα ή, όταν έπαιζε κάποιο έργο, με πήγαιναν στον κινηματογράφο. Ωστόσο μόνο η θεία μου μού ανακοίνωνε την έξοδο ζητώντας μου να τη

βγάλω ραντεβού. «Όμορφό μου παλικάρι», μου 'λεγε με χαρά και προσμονή, «θα με πας σινεμά;» Θυμάμαι ολοκάθαρα μια μέρα που θα έβγαινα μαζί της με το πρώτο μου μακρύ παντελόνι. Ήταν ένα ηλιόλουστο απόγευμα, τέλη της άνοιξης ή αρχές του φθινοπώρου – λίγο καιρό προτού μπει η Αμερική στον πόλεμο, γιατί πηγαίναμε να δούμε το *Ο μάγος του Οζ*. Είχα αποκτήσει το μεγαλύτερο κοστούμι μου λίγες μέρες νωρίτερα και αδημονούσα να το δείξω στη θεία Άλιζ, η οποία δεν υπήρχε αμφιβολία ότι θα το θαύμαζε. Όταν επιτέλους έφτασε, μέσα σ' ένα σύννεφο αρώματος και πούδρας, βάλθηκε να δικαιολογήσει την καθυστέρησή της στη μητέρα μου, κι έτσι δεν πρόσεξε το καινούργιο μου παντελόνι. Παρ' όλ' αυτά, τη στιγμή που ετοιμαζόμαστε να φύγουμε έβγαλε από τα βάθνη του λαιμού της ένα τεράστιο «Αα!» κι έκανε πίσω για να με καταβροχθίσει με τα μάτια. Της έδωσα το μπράτσο και καθώς το έπαιρνε είπε:

— Τον πιο ωραίο συνοδό τον έχω εγώ σήμερα. Δεν είναι ολόιδιος ο πατέρας του, Έρζι;

— Προχωρούσαμε πιασμένοι αγκαζέ προς την πόρτα σαν ευτυχισμένο ζευγάρι όταν ξαφνικά άκουσα τη φωνή της μητέρας μου:

— Άντρας, πιπί σου έκανες;

Έφυγα από το σπίτι με τη θεία Άλιζ, παίρνοντας όρκο να μην ξαναγυρίσω. Ακόμη και τα κατευναστικά σχόλια της ξανθής μου συντρόφισσας με εξόργιζαν με τη συγκαταβατικότητά τους και, καθώς κατεβαίναμε

τις σκάλες, αναρωτιόμουν πώς θα μπορούσα να αποκαταστήσω την παλαιά ισορροπία στη σχέση μας. Προτού να βγούμε στο δρόμο, της τσίμπησα τον πισινό. Καμώθηκε πως δεν κατάλαβε, όμως κοκκίνισε πολύ. Αποφάσισα τότε να παντρευτώ τη θεία Άλιζ όταν μεγαλώσω διότι με καταλάβαινε.

Όπως και να 'χει το πράγμα, δεν θέλω να δραματοποιήσω τα παιδικά μου χρόνια εξιστορώντας μόνο το αιμομιχτικό μου πάθος γι' αυτή την υπέροχη κυρία. Ήμουν απόλυτα ευτυχισμένος με τους φραγκισκανούς αδελφούς και στις εβδομαδιαίες συγκεντρώσεις της μητέρας μου, βλέποντας όλες τις φιλενάδες μαζεμένες και ακούγοντάς τες να κουβεντιάζουν για τη μόδα, τον πόλεμο, τους συγγενείς, τους γάμους και άλλα που δεν καταλάβαινα. Ο πελώριος σιωπηλός ναός και η σάλα μας γεμάτη με όλες αυτές τις χαρούμενες γυναίκες, με την ηχηρή λαλιά τους, την ευωδιά των αρωμάτων τους, το φως των ματιών τους – αυτές είναι οι πιο έντονες και πιο ζωντανές εικόνες των παιδικών μου χρόνων.

Αναρωτιέμαι πώς θα 'ταν η ζωή μου χωρίς τα τσάγια της μαμάς μου. Ίσως σ' αυτές τις συνάξεις να οφείλεται ότι δεν αντιμετώπισα ποτέ τις γυναίκες ως εχθρούς μου, ως εδάφη που πρέπει να κατακτήσω, αλλά ως φίλες και συμμάχους – στάση που νομίζω ότι εξηγεί γιατί και εκείνες υπήρξαν πάντοτε φιλικές απέναντί μου. Δεν αντάμωσα ποτέ στο δρόμο μου καμιά απ' αυτές τις διαβόλισσες για τις οποίες τόσος λόγος

γίνεται: είναι φαίνεται απασχολημένες με τους άντρες που βλέπουν τις γυναίκες σαν κάστρα που πρέπει να πορθήσουν, να ρημάξουν και ύστερα να εγκαταλείψουν σκέτα ερείπια.

Επιπλέον στο θέμα των φιλικών αισθημάτων προς όλους –και ιδίως προς τις γυναίκες– δεν μπορώ παρά να συμπεράνω ότι η απόλυτα ολοκληρωμένη ευτυχία μου στα εβδομαδιαία τσάγια της μητέρας μου μαρτυρεί έναν πρώιμο και έντονο ενθουσιασμό για το άλλο φύλο. Είναι ολοφάνερο ότι ο ενθουσιασμός αυτός σχετίζεται με την κατοπινή μου τύχη με τις γυναίκες. Και μολονότι ελπίζω το χρονικό αυτό να αποβεί διδακτικό, ομολογώ ότι δεν θα σας βοηθήσει να αρέσετε στις γυναίκες περισσότερο απ' ό,τι αρέσουν εκείνες σ' εσάς. Αν κάπου βαθιά μέσα σας τις απεχθάνεστε, εάν ονειρεύεστε να τις ταπεινώσετε, αν σας ευχαριστεί να τους δίνετε διαταγές, το πιθανότερο είναι ότι θα σας πληρώσουν με το ίδιο νόμισμα. Θα σας ποθήσουν και θα σας αγαπήσουν τόσο όσο τις ποθείτε και τις αγαπάτε εσείς – ευλογημένης είναι η γενναιοδωρία τους.